

Text aprovat pel ple de l'Ajuntament d'Ondara i inclòs en la primera escriptura subscripta per la nova Notaria d'Ondara.

Com tants altres aspectes de la civilització occidental, el naixement del notariat cal cercar-lo a **Roma** i, més en concret, en l'*schola notariorum* de l'etapa republicana; com a província romana, el notariat va arribar al País Valencià ben aviat. Les primeres notícies sobre els notaris als diferents territoris de la corona d'Aragó procedeixen del regnat d'Alfons III (1333), quan la cort de Montblanc va establir que els aspirants a notari havien de conèixer l'*art de notaria*, ser persona de bons costums i haver complit els 24 anys. Un poc més tard, el 1362, s'inicia l'organització corporativa dels notaris de València.

Si bé a les viles i ciutats reials els notaris rebien les seues atribucions del rei de torn, a les poblacions i llogarets de règim senyorial era la voluntat dels barons la que atorgava als notaris les seues facultats, moltes vegades sense el preceptiu examen i amb caràcter hereditari. En aquests segles de l'edat mitjana, eren molts pocs els notaris que tenien coneixement de dret; socialment, pertanyien a l'estament dels artistes o de la mà mitjana, molt vinculats als grups socials urbans acomodats i als mercaders. Al segle XIX, amb la centralització dels serveis per part de l'estat i l'extinció del règim senyorial, les notaries passaran a dependre del govern, exigint-se estudis, pràctiques i una revàlida, per acabar organitzant-se com a cos separat del dels escrivans destinats al servei judicial, amb facultats exlussesives en l'autorització d'escriptures. La Llei de Notariat de 1862 marca la superació de les situacions anteriors i l'inici del notariat contemporani: els exàmens d'ingrés passen a fer-se a la universitat i les vacants són proveïdes per oposició. Finalment, a partir de 1917 s'exigeix als notaris la possessió del títol de llicenciat en dret.

Pel que a nosaltres respecta, la **primera notícia** d'un notari relacionat amb Ondara, ve datada el **23 d'abril de 1244**, quan el rei **Jaume I** fa la primera concessió documentada de terres al nostre terme (4 jovades, unes 144 fanecades actuals), a favor de **Berenguer de Pau, bisbe de Barcelona**. Casualment, aquest personatge de l'alta noblesa catalana, a més de ser el primer canceller de l'administració reial (1218), presidia el Consell Reial, dirigia la Cancelleria i exercia la condició de **protonotari reial**, és a dir, examinador dels notaris i supervisor del notari major.

Però serà amb el **Morabatí de 1404**, una mena de llistat dels habitants d'un lloc subjectes a l'impost d'aqueix mateix nom, quan prenem coneixement del nom d'un notari resident a Ondara, **Ramon Vidal**, qui subscriu, en qualitat de fedatari, el document esmentat.

De l'activitat notarial en el crepuscle de l'edat mitjana a Ondara, hi ha constància de la intervenció del notari local, **Andreu Sart**, en la formalització del contracte de venda de la pansa elaborada el **1419** per la comunitat mudèjar local, que va ser venuda per l'aljama –nom que designa el govern local dels musulmans- a uns mercaders de València.

En els primers anys del **segle XVII**, un altre notari, **Vicent Joan Ferrer**, adquirirà un protagonisme involuntari i sobrevingut: el 1609 són expulsats milers de moriscos del Regne de València -895 d'ells, d'Ondara-, i és aquest notari el responsable de mediar entre el marquès de Guadalest i les primeres famílies que vénen a repoblar el poble el **1611**, mitjançant un contracte emfitèutic, la ***Carta de nova població d'Ondara***, del qual és fedatari.

Malgrat la crisi econòmica i demogràfica causada per la sobtada desaparició de la població morisca i la difícil recuperació posterior, a Ondara no falten els notaris: **Pere Joan Orts**, de 1611 a 1627; **Cosme Verdú**, el 1662; **Vicent Gavilà**, el 1662; **Carlos Gausachs**, el 1668; **Gregori Puig**, el 1670, i **Vicent Giner**, el 1696. Cal remarcar l'aparició de dos notaris ondarencs: Vicent Gavilà i Vicent Giner, fills de dues famílies acomodades del poble, l'últim dels quals va arribar a tindre capella pròpia al convent dels franciscans mínims, on eren soterrats els membres del seu llinatge.

La circumstància de comptar amb notaris nascuts a Ondara es redoblarà al llarg del **segle XVIII**. La millora econòmica en aquesta centúria durà a moltes famílies benestants a encaminar els seus fills cap a l'activitat notarial, i d'entre elles, una sobre totes hi destacarà: els **Giner**, que monopolitzen una part substancial d'aquest període històric. A aquesta nissaga pertanyen **Josep Giner**, fill del primer Giner notari, que ocupà la notaria entre 1701 i 1736; **Vicent Giner**, el 1736; **Gregori Giner**, el 1773, i **Francesc Giner**, el 1773; a més, hi va haver altres notaris, com ara **Pere Josep Morant**, el 1736; **Fulgenci Gavilà**, el 1773, o **Blai Frasquet**, entre 1782 i 1797. Alguns d'ells comptabilitzen el treball notarial amb el d'escrivà reial a la localitat, com Vicent Giner, Pere Josep Morant o Francesc Giner.

En el segle XIX, tenim notícia de què era notari del poble José Maria Ronda el 1837, 1841, simultanejant-ho la secretaria de l'Ajuntament. És en l'**últim terç del segle XIX**, coincidint amb el període d'expansió del comerç panser, quan a **Ondara es crea una notaria de tercera classe**, a l'igual que Xàbia, Gata, Pedreguer i Teulada, quedant reservades les de segona classe, dues en concret, a la ciutat de Dénia. De 1900, i fins la seua extinció, la notaria d'Ondara serà ocupada per **Plácido Sánchez**, "*abogado Notario del Ilustre colegio de Alicante, del Distrito de Denia, con residencia y mandato en esta villa*", de 1900 a 1910; **Evangelino Ortola y Miralles**, de 1911 a 1918; **Asisín**, el 1919;

Laureano Ampudia Platón, de 1920 a 1926; **Luís Navarro y Sánchez**, de 1927 a 1933; el mateix **Navarro** i **Acha**, el 1933-34; **Acha**, el 1936; durant els anys 1937-38-39, coincidint amb la guerra civil, la notaria queda vacant; el notari **Avilés** pren possessió el 1940-41; **Amorós**, el 1942, i, finalment, els notaris **Amorós** i **Escobar** els anys 1943-44, quan Ondara es queda sense notaria. El motiu de la supressió d'aquesta serà, per una banda, la davallada demogràfica del poble d'aproximadament un 30% entre 1900 i 1930 i, per l'altra, el descens brusc de l'activitat notarial de fins 1/3, causada per la situació de penúria econòmica que va caracteritzar la postguerra a l'Estat Espanyol: de més de 300 expedients abans de la guerra, es va passar a poc més d'un centenar el 1944. La memòria dels ondarencs de més edat situa l'últim despatx de notaria a la casa cantonera de la plaça Major i la baixada de Sant Antoni, a la casa de les *Juanetes*.

No volem acabar aquest breu recorregut per la història de la notaria d'Ondara sense recordar que l'últim notari que va prestar els seues serveis al nostre poble, va ser Dña. Ligia Mª Portolés Reparaz, notària de Pedreguer, la qual, seguint el costum dels darrers anys, acudia tots els dimarts a la vesprada, en un local del carrer l'Església, fins el 9 de març de 1995.

La recuperació demogràfica i econòmica d'Ondara, des del restabliment de la democràcia, i l'esforç institucional i privat en aquests darrers 30 anys de progrés continuat, han permès que la nostra vila recupere el servei de notaria que ha disfrutat secularment.

Amb aquests antecedents, el Ple de l'Ajuntament d'Ondara,...

Robert Miralles i Cebrià